

بررسی رابطه عوامل جامعه‌شناختی با تمایل به مهاجرت در شهرستان مسجدسلیمان (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان مسجدسلیمان)

محمود یعقوبی دوست^{۱*}، آمنه فتحعلی پور^۲

۱- دکترای جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

۲- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

چکیده

مهاجرت یکی از پدیده‌های مهم جمعیتی است که امروزه، به خصوص در کشورهای جهان سوم مورد توجه است. افزایش سریع جمعیت شهرها، نبود امکانات شهری متناسب، ایجاد محله‌های حاشیه‌نشینی، فقر و کمبود بهداشت گریبان‌گیر اکثر کشورهای جهان سوم است. هدف از مطالعه حاضر بررسی رابطه عوامل جامعه‌شناختی تمایل به مهاجرت در شهرستان مسجدسلیمان (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان مسجدسلیمان) است. روش پژوهش حاضر پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمام مهاجران به شهرستان مسجدسلیمان بوده است. و تعداد ۱۵۰ پرسشنامه محقق ساخته بین پاسخگویان توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از جداول فراوانی، همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی، ارتباطات اجتماعی افراد، امنیت اجتماعی، امکانات بهداشتی - تفریحی و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیونی چند متغیره گام به گام نشان می‌دهد که متغیر پایگاه اجتماعی -

اقتصادی افراد بیشترین تأثیر را در مهاجرت داشته است. در مجموع متغیرهای مستقل توانسته اند، ۵۱/۰۹ درصد تغییرات متغیر مهاجرت را تبیین نمایند.

واژه‌های کلیدی: پایگاه اجتماعی - اقتصادی، ارتباطات اجتماعی، امنیت اجتماعی، امکانات بهداشتی - تفریحی، مهاجرت.

مقدمه و بیان مسأله

مهاجرت به عنوان پدیده‌ای پیچیده با ابعاد اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی فراگیر است (زنجانی، ۱۳۸۱: ۲۱۱) فراگیر از آن جهت که خاص قاره، کشور یا منطقه ویژه‌ای نیست، ولی در جهان سوم به علت جهت گیری مهاجرت‌ها و نوع آنها که عموماً پلکانی (مرحله ای) هستند، بیشتر باعث ایجاد شکاف در ساختار شهری (اشتغال، مسکن، ساختار اجتماعی جمعیت) می‌گردد. مهاجرت در لغت نامه جمعیت شناسی سازمان ملل شکلی از تحرک جغرافیایی یا مکانی است که بین دو واحد جغرافیایی صورت می‌گیرد. این تحرک جغرافیایی تغییر اقامت گاه از مبدا یا محل حرکت به مقصد یا محل ورود است (زنجانی، ۱۳۸۱: ۲۱۲). مهاجرت به کشورهای دیگر از دیرباز وجود دارد. در گذشته و طول تاریخ، بشر مهاجرت‌های زیادی داشته است، اما این مهاجرت‌ها بیشتر قومی و طایفه ای بوده است و کمتر به صورت انفرادی و یا خانوادگی بوده است. در تاریخ جهان نیز مهاجرت اقوام آریایی و ایرانی به اروپا وجود داشته است. در ابتدای قرن بیستم مهاجرت‌های فردی ایرانی را برای کار و زندگی بهتر به قسطنطنیه و بادکوبه و در نیمه دوم قرن بیستم به آلمان و بقیه اروپا و در اواخر قرن گذشته به آمریکا فراوان دیده شده که باعث شده است امروز ایران دیگری در خارج از ایران و به گستردگی جهانی شکل بگیرد. در هر دوره از ساختارهای تاریخی اجتماع، شکل و پدیده مهاجرت متفاوت بوده است و باید به آن از درآمد و تحلیل همان بخش نگاه کرد. تمام شواهد و تأثیرات حکومت جهانی چایمیریکا حاکی از آن است، که حرکت و مهاجرت‌های نوین افراد در قرن بیست و یکم، چه به شکل داوطلبانه و چه به صورت اجباری در مقیاس عظیمی صورت خواهد گرفت. در هیچ مقطعی از تاریخ مهاجرت افراد تا این حد جهانی نبوده است، و این حقیقت انکار ناپذیر ناشی از تفاوت‌های اقتصادی، اجتماعی و همچنین به دلیل سهولت و سرعت ارتباطات

است. یقیناً این پدیده عواقب جدیدی به همراه خواهد داشت، و احساس درونی هر مهاجر که همان اضطراب‌ها و ترس‌های بدوی است به اشکال مختلف با توجه به تجربیات آن فرد در وی متجلی خواهد شد. موضوع مهاجرت برای بعضی از افراد به منزله رسیدن به رویاها بوده و برای برخی دیگر به منزله تشویش ناشی از کابوسی هولناک است. در هر صورت مهاجرت در این عصر موضوعی است که از لحاظ جنبه‌های مثبت و منفی، بسیار در خور توجه است. در همه کشورهای جهان سوم، مهاجرت همواره از نواحی کم توسعه به نواحی توسعه یافته داخلی که در آن‌ها سرمایه‌گذاری‌های بیشتری صورت گرفته است عملی می‌شود. این وضع به کم‌رشدی نواحی مهاجر فرست سرعت می‌بخشد و شکاف چشمگیری میان نواحی توسعه یافته و کم توسعه در داخل کشورها به وجود می‌آورد. همچنین مهاجرت نیروی انسانی فعال به ویژه سنین ۲۰-۲۹ سال، عقب‌ماندگی حوزه‌های مهاجر فرست را تشدید می‌کند و آن‌ها را از یک جریان طبیعی توسعه باز می‌دارد (شکویی، ۱۳۹۱: ۱۷۹).

فعال‌ترین مهاجرین معمولاً جوان و مردان تحصیل کرده هستند که به جستجوی شیوه زندگی و پرستیژ اجتماعی که همراه با مشاغل اداری و شهری است، می‌روند. این جوانان افرادی را تشکیل می‌دهند که مسافت‌های طولانی را به سوی حوزه‌های مادرشهری بزرگ می‌پیمایند. در مقایسه، مهاجرین غیرفعال به خاطر فقر و برای حفظ خود، مهاجرت می‌کنند. آگاهی آن‌ها از فرصت‌های شغلی در سایر نقاط ممکن است به آن‌چه که از دوستان شنیده‌اند، محدود شود، از این رو آن‌ها اغلب از اقوام یا دوستان پیروی می‌نمایند. همان‌طور که گرین وود خاطر نشان می‌کند، مهاجرت‌های بین شهری، بیشتر تابعی از تفاوت‌های درون منطقه‌ای گذشته است تا واقعیت‌های اخیر. اگر شرایط در مقصد تغییر کند، برای مثال، اگر بیکاری افزایش یابد یا درآمد پائین بیاید، مهاجرت ممکن است غیرعقلایی به نظر آید. ممکن است عوامل اقتصادی تبیین کنند که چرا بعضی مناطق مهاجر فرست بوده، در حالی که سایر نواحی مهاجرپذیر باشند، در صورتیکه متغیرهای غیراقتصادی، اجتماعی و روانی برای گزینش مهاجرین از غیرمهاجرین و تشخیص مهاجرین متحرک از مهاجرین کم‌تحرک، مهم است. نظریه‌های اجتماعی مهاجرت نیز مهاجرت را تابع اعتقادات رفتاری و هنجاری و نیز سطح انتظارات ارزشی فرد از مهاجرت می‌داند. در این بین محدودیت‌های کارکردی مناطق روستایی از ابعاد اجتماعی چون

کسب منزلت اجتماعی، آسایش، تحرک، آزادی عمل و اخلاقیات که خود تابعی از ابعاد روان شناختی مهاجرت است می‌توانند منجر به مهاجرت‌هایی از روستا به شهری دیگر به خصوص در میان جوانان گردند. روستاهای شهرستان مسجدسلیمان از جمله روستاهایی هستند که برخی از آنها مانند شهید عبداللهی، گاوداران، تقی آباد، کریم آباد، نمره و... از امکانات رفاهی لازم بهره مند نیستند. تعداد زیاد خانوار در روستاها، بی‌آبی‌های سال‌های اخیر و... جوانان را به فکر مهاجرت انداخته است از این رو اکثر آنان به شهر مهاجرت می‌کنند تا در شرکت‌های نفتی به عناوین مختلف مشغول به کار شوند. با توجه به مسائل مطرح شده در بالا در این پژوهش در پی شناخت عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی هستیم تا علل مهاجرت از روستا به شهر مسجدسلیمان را مورد بررسی قرار دهیم.

پیشینه پژوهش

ممبینی و دیگران (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر در گرایش به مهاجرت اساتید دانشگاه‌های اهواز به خارج از استان خوزستان» پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد داشتن تجربه اقامت در سایر استان‌ها، بالا رفتن میزان سابقه کاری اساتید، نحوه ارزیابی وضع موجود از نظر عوامل اقلیمی - جغرافیایی، امنیتی، اجتماعی - فرهنگی و عوامل خدماتی - رفاهی در استان خوزستان، از متغیرهای تأثیرگذار بر تمایل اساتید دانشگاه‌ها به مهاجرت خارج از استان است. یافته‌های این پژوهش، مؤید نظریه‌های سرمایه انسانی و جاذبه و دافعه برای تبیین گرایش به مهاجرت اساتید دانشگاه‌های اهواز به سایر استان‌ها است.

بهریزی نیا (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای به «بررسی عوامل مؤثر در مهاجرت دانشجویی مطالعه موردی: سیستان و بلوچستان» پرداخته است: مطالعه اولیه نشان داد سه عامل بیش از سایر عوامل بر انگیزه‌های مهاجرت دانشجویان تأثیر گذارتر بوده‌اند. عواملی همچون کیفیت علمی بالای دانشگاه جهت ادامه تحصیل - اشتغال یا فرصت یافتن شغل و احتمال همسرگزینی از شهر میزبان از عوامل مهم جذب جمعیت متخصص به این شهر بوده‌اند. مقایسه این سه عامل نشان داد که عامل اشتغال نقش تعیین کننده‌تری را در ایجاد انگیزه برای اقامت بازی می‌کند. همچنین نشان داده شد که عامل ازدواج اگرچه نقش تعیین کننده و قاطعی را در انگیزه‌های

مهاجرت بازی می‌کند اما به لحاظ آماری به دلیل پایین بودن نسبت آن و همچنین بدلیل موانع فرهنگی از نظر برنامه ریزی و تشویق دانشجویان غیر بومی به ازدواج با دانشجویان بومی نقش کم رنگ‌تری را نسبت به عامل اشتغال داشته است.

طیبی و دیگران (۱۳۸۸) به «بررسی عوامل موثر بر مهاجرت نیروی کار ایران» پرداختند: نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که یک رابطه مکملی بین حجم تجارت و مهاجرت نیروی کار ایرانی به کشورهای OECD وجود دارد، به طوری که افزایش حجم تجارت، افزایش جریان مهاجرت نیروی کار ایرانی را به دنبال دارد. همچنین، نتایج نشان می‌دهند که همگرایی در سطح بهره‌وری نیروی کار یا به بیان دیگر، کاهش اختلاف در تعداد نیروی کار ماهر موجود در بین کشورها، به کاهش جریان مهاجرت نیروی کار ایرانی به آن کشورها در این دوره منجر شده است.

نقدی و صادقی (۱۳۸۶) در پژوهشی با «عنوان سنجش رضایت مندی حاشیه نشینان مطالعه موردی: شهر همدان» معتقدند که بخش عمده‌ای از ساکنان محلات فقیرنشین و حاشیه نشینان شهری را مهاجران روستایی تشکیل می‌دهند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بطور کلی میزان رضایت در این مناطق در حد مطلوبی نیست، هر چند میزان رضایت از سازمان‌ها و نهادهای درگیر و مسئول به تناسب توان سلب امتیاز، مانند شهرداری، پایین و برعکس آموزش و پرورش، که تنها به ارایه خدمت، هر چند کمتر از انتظار یا استاندارد، دارای محبوبیت بیشتر است.

اردهائی (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان «تجربه اقامتی و تمایل به مهاجرت به شهر تهران» به بررسی مقایسه‌ای دانشجویان غیرتهرانی دانشگاه‌های تهران، شیراز و مازندران پرداخته که بر نتایج ذیل رسیده است:

از نظر تمایل به مهاجرت به تهران، دانشجویان تمایل پایین‌تری را نشان دادند، ولی در صورت فراهم بودن امکانات تمایل به مهاجرت بالایی را نشان می‌دهند. در صورت بدست آمدن نشانی پایین‌تر از شایستگی خود در تهران، حدود ۸۳ درصد از پاسخگویان تمایل پایینی نسبت به مهاجرت داشته‌اند. مهمترین عوامل جاذبه تأثیرگذار در تمایل به مهاجرت به تهران؛ اشتغال، امکانات رفاهی و بهداشتی، اماکن ادامه تحصیل می‌باشند. از جمله عوامل دافعه مبدأ به

ترتیب؛ کمبود تسهیلات رفاهی و تفریحی، کمبود امکانات تحصیلی، فقر فرهنگی، بیکاری و نبود شغل مناسب، کمی درآمد و فقر، کوچک بودن محیط و کمبود تسهیلات بهداشتی را می‌توان نام برد. مهمترین متغیر تأثیرگذار بر تمایل به مهاجرت به تهران، جاذبه شهر تهران است.

مؤسسه توسعه اقتصادی پاکستان (۲۰۱۰) طی یک مطالعه به بررسی مهاجرت زنان بالای ۱۰ ساله روستایی به شهرها پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که ازدواج زنان روستایی و داشتن همشهری از مهم‌ترین دلایل مهاجرت روستائیان به شهرها می‌باشد. همچنین مهاجرت سایر زنان روستایی به علت نبود فرصت‌های شغلی برای آن‌ها می‌باشد. لذا ایجاد بنگاه‌های کوچک اشتغال‌زا بخصوص در منازل روستایی می‌تواند ضمن افزایش درآمدهای آن‌ها از مهاجرت روستائیان جلوگیری نماید. برای جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهرها دولت باید نسبت به تقویت زیرساخت‌ها، توسعه آموزش‌های کاربردی و ایجاد فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی اقدام نماید.

مارکوویزکی^۱ (۲۰۰۸) در پژوهشی با عنوان فرایند سازگاری مهاجرین: نقش زمان در تعیین سازگاری روانی، به بررسی نقش طول اقامت در تعیین سازگاری روانی ۳۸۲ مهاجر جدید از اتحاد جماهیر شوروی در طول ۲ سال اول آن‌ها در سرزمین‌های فلسطین اشتغالی می‌پردازد. نتایج پژوهش نشان می‌دهند که سازگاری روانی در سه مرحله صورت می‌گیرد. در مرحله اول، که ۵ ماه اول اقامت در کشور جدید است، مرحله وخامت نام دارد. مرحله دوم، که بین ۵ و ۱۱ ماه رخ می‌دهد، مرحله رفاه اندک است. مرحله سوم، که پس از حضور بیش از ۱۱ ماه در مقصد است، مرحله بهبودی نام دارد. این پژوهش نشان داد که اختلاف معنی‌داری در سازگاری روانی میان مراحل اول و دوم وجود دارد.

هیلر و مک‌کایگ^۲ (۲۰۰۷) نیز نشان دادند که زنان می‌توانند نقش فعال یا منفعلی در فرآیند مهاجرت داشته باشند. زنانی که مشارکت فعال در فرآیند تصمیم‌گیری مهاجرت داشته‌اند. در محل جدید یعنی مقصد مهاجرتی رضایت بیشتری دارند.

1 Markovizky

2 Hiller and McCaig

پوتر و کانتاررو^۱ (۲۰۰۶) در یک مطالعه موردی از جامعه‌ای کوچک در پی کشف این مسئله بودند که چگونه افزایش جمعیت و تنوع فرهنگی، رضایت‌مندی ساکنین را تحت تأثیر قرار می‌دهند؟ این مطالعه به بررسی کیفیت زندگی در کرته، نبراسکا، با هدف شناسایی عوامل خاصی صورت گرفته که بزرگترین نقش را در تعیین رضایت ساکنین بازی می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که بطور کلی عوامل تنش‌زا و مسائل اجتماعی- فرهنگی با رضایت‌مندی ساکنین یک جامعه، رابطه‌ی معناداری دارند.

کاری (۲۰۰۶) نیز در دانشگاه کالیفرنیا طی یک مطالعه به بررسی نقش عوامل اقتصادی، اجتماعی بر روند مهاجرت روستائیان به شهرها پرداخته است. در این مطالعه به طور خاص به بررسی عوامل جمعیتی و مازاد جمعیت روستا و نقش عوامل کلان اقتصادی در موضوع مهاجرت پرداخته شده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که روند مهاجرت در مناطق مورد بررسی در آمریکای لاتین بصورت مهاجرت روستا به روستاهای دیگر بوده است. زیرا این روستاها دارای امکانات بهتری نسبت به سایر روستاها بوده‌اند.

چارچوب نظری پژوهش

مدل‌های جاذبه

مهمترین نظریه‌ای که در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ مورد توجه محافل علمی قرار گرفت و نخستین دیدگاه نظری حرکت‌های جغرافیایی انسان‌ها در جوامع با عنوان مدل‌های جاذبه و دافعه ارایه گردید. در این مدل‌ها، نظریه پردازان به طور کلی به دو دسته عوامل توجه دارند: عوامی که باعث دافع انسانها از محل اسکان خود (منطقه مبدأ) شده است. عواملی که باعث جذب آنها در منطقه مقصد می‌گردد. بر اساس این نظریه، عوامل اقتصادی - فیزیکی نامناسب در یک مکان موجب می‌شود که افراد محل زندگی خود را ترک کرده و به مکان دیگری که از نظر اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی در شرایط بهتری هستند نقل مکان نمایند.

نظریه سرمایه اجتماعی

منظور از سرمایه اجتماعی، سرمایه و منابعی است که افراد و گروه‌ها از طریق پیوند با یکدیگر می‌توانند بدست آورند (کلمن، ۱۹۸۸) براساس تعریف بوردیو، سرمایه اجتماعی، حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه مالکیت شبکه با دوامی از روابط نهادی شده بین افراد و به عبارت ساده‌تر، عضویت در یک گروه است. پیوندهای شبکه‌ای نیز باید از نوع خاصی باشند یعنی مثبت و مبتنی بر اعتماد. سرمایه اجتماعی دارای دو جزء است:

الف- پیوندهای عینی بین افراد: نوعی ساختار شبکه‌ای عینی، می‌بایست برقرارکننده ارتباط بین افراد باشد. این بخش از سرمایه اجتماعی حکایت از آن دارد که افراد در فضای اجتماعی، با یکدیگر پیوند دارند.

ب- پیوند ذهنی- پیوندهای بین افراد باید دارای ماهیت متقابل، مبتنی بر اعتماد و دارای هیجان‌ات مثبت باشد.

لذا می‌توان گفت که سرمایه اجتماعی دارای دو جزء اعتماد و پیوند است (شارع‌پور، ۱۳۸۰). افراد تحصیل کرده به عنوان بخشی از جامعه که بیشترین میزان مشارکت اجتماعی را دارند به دلیل شرایط شغلی و حرفه‌ای خود نیازمند این دو عنصر کلیدی یعنی اعتماد و پیوندهای اجتماعی هستند. مطالعات مرتبط در ایران نشان داده است که سرمایه اجتماعی در سالهای اخیر در حال فرسایش بوده و این فرسایش در ارتباط با تحصیل کردگان و متخصصان جامعه بیشتر بوده است (مرجایی، ۱۳۸۳).

نظریه دوگانگی ساختار

تیین تازه‌ای که گروهی از صاحب‌نظران ارایه داده‌اند، دنباله‌روی از نظریه‌ی "دوگانگی ساختار" آنتونی گیدنز و استفاده از آن در تبیین مهاجرت بین‌المللی و فرار مغزهاست (رایسنسون و کری، ۲۰۰۰). وی چنین می‌اندیشد که ساختارهای کلان اجتماعی در شکل دادن عمل کارگزاری انسانی تأثیر دارد و کارگزار انسانی در ساختن جامعه، به عنوان گسترده‌ترین ساختار اجتماعی، مؤثر است. چکیده‌ای نظر گیدنز عبارت است از:

۱- حیطه کار گزار انسانی، مرزبندی شده است. انسان‌ها جامعه را می‌سازند. اما به عنوان کنشگران واقع در تاریخ عمل می‌کنند و شرایطی که بر آنها احاطه دارد گزینش خود آنها نیست. بین سلوک که به عنوان کنش نیت‌دار بررسی می‌شود و رفتار که به عنوان مجموعه‌ای از «اتفاق‌های» قانونمند تجزیه و تحلیل می‌شود، مرز ثابتی وجود ندارد. با توجه به موضوع جامعه‌شناسی، وظیفه‌ی بسیار مهم تجزیه و تحلیل را باید بر مبنای تبیین خصوصیت ساختارها انجام داد.

۲- ساختارها را نباید فقط موانعی در راه کار گزار انسانی تصور کرد، بلکه یاری‌دهنده هم هستند. این همان است که من آن را دوگانگی ساختار می‌نامم. ساختارها را همواره می‌توان بر حسب شکل‌گیری‌شان، به عنوان مجموعه‌ی اعمال باز تولید شده، بررسی کرد. کندوکاو درباره ساخته شدن و شکل‌گیری اعمال اجتماعی، عبارت از کوشش در تشریح شکل‌گیری ساختارها از طریق کنش و چگونگی شکل‌گیری متقابل کنش به طور ساختاری است.

۳- فرآیند شکل‌گیری، شامل تأثیر متقابل معناها، هنجارها و قدرت است. این سه مفهوم از نظر تحلیلی معادل «ابتدایی» اصطلاح علوم اجتماعی است و بطور مستقیم دلالت بر پندار کنش متقابل و ساختار آن دارد: هر نظم شناختی و اخلاقی در آن واحد، نظام قدرتی است که شامل «افق مشروعیت» می‌شود (ارشاد، ۱۳۸۰).

نظریه محرومیت نسبی

منگالام و شوارز ولر معتقدند که مهاجران بر اساس سلسله مراتبی از ارزش‌ها یا هدف‌های با ارزش برای مهاجرت تصمیم می‌گیرند. وقتی وضعیت اجتماعی موجود نتواند نیازهای فرد را در حداقل مقدار برآورده کند، افراد فکر حرکت به مکان‌های دیگر را در سر می‌پروراند. به جاهایی که به نظر آنان، شانس بهتری برای برآوردن نیازهای برآورده نشده و رفع محرومیت محسوس خود خواهند داشت. همه مردم دچار نوعی محرومیت هستند، از این رو صرف وجود برخی محرومیت‌ها لزوماً موجب مهاجرت نمی‌شود.

نظریهٔ مرکز - پیرامون

طبق این نظریه، مهاجرت، معلول ماهیت و ساختار در حال گسترش بازار جهانی است. این امر نتیجهٔ طبیعی جدایی و جابه‌جایی است که به طور اجتناب‌ناپذیری در فرآیند توسعه سرمایه‌داری اتفاق می‌افتد. ریشهٔ این پدیده به نوعی مرتبط با ناموزونی در انباشت سرمایه و درجهٔ توسعه است.

طبق نظر ساسن و دیگر نظریه‌پردازان، مهاجرت به وسیلهٔ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه و تجزیه و اختلافاتی که چنین سرمایه‌هایی به بار می‌آورد ایجاد می‌شوند. بنابراین باید بگوییم که جریان‌های ورودی سرمایه‌داری نواحی پیرامونی با جریان‌های خروجی متناظر مهاجران همراه می‌شود.

این فرآیند اساسی مهاجرت نیروی انسانی ماهر و غیرماهر به وسیلهٔ وجود وابستگی‌های عقیدتی و مادی که استعمار قبلی ایجاد کرده و همچنین فرآیندهای مداوم و نفوذ بازار، افزایش می‌یابد (مسی و همکاران، ۱۳۶۴).

نظریه وابستگی مهاجرت

طرفداران نظریه وابستگی علل و پیامدهای مهاجرت را در ارتباط با هم می‌دانند، زیرا از نظر آنها مهاجرت و توسعه نابرابر با یکدیگر ارتباط متقابل دارند و یکدیگر را تقویت می‌کنند. نظریه پردازان مکتب وابستگی در بحث مهاجرت، عدم توسعه را مدنظر داشته و تحلیل‌های خود را در ارتباط با آن ارایه داده اند طرفداران این نظریه نفوذ سرمایه داری به کشورهای جهان سوم را عامل اصلی ایجاد نابرابری بین مناطق شهری و روستایی که خود منجر به مهاجرت روستاییان به شهرها می‌شود می‌دانند و مهاجرت روستاییان را به شهرها قانونمند تلقی می‌کنند.

نظریه کنش - رانش (اورت لی^۱)

اورت لی مدل خود را در ارتباط با عوامل جاذب و دافع موثر در مهاجرت را در سال ۱۹۶۶ ارائه داد. این مدل که از کاربرد قابل توجهی در مطالعات مهاجرتی برخوردار است عواملی را که جاذب جمعیت هستند را مثبت و عواملی را که دافع جمعیت می‌باشند را منفی تلقی نموده است. اورت لی عواملی را که در تصمیم‌گیری برای مهاجرت مؤثر است به چهار گروه تقسیم می‌کند:

۱) عواملی که به منطقه اصلی (مبدأ) مربوط است؛

۲) عواملی که به منطقه مقصد مربوط است؛

۳) موانع بین راه یا موانع دخالت‌کننده؛

۴) عوامل شخصی.

بنابر مدل لی هر قدر جاذبه در مقصد بیشتر باشد. مهاجرت بیشتر می‌شود و هر قدر موانع مهاجرتی بیشتر باشد مهاجرت کمتر می‌شود. او موانع مهاجرتی را موانع مداخله‌گر^۲ بین مبدأ و مقصد نامیده است (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱: ۱۶۱).

نظریه زیپف یا جاذبه مهاجرتی

این نظریه یک بحث ساده ریاضی است که به وسیله زیپف در ۱۹۴۶ مطرح و سپس به وسیله دیگران تکمیل شد شاید بتوان آن را متأثر از قانون اول راونشتاین درباره فاصله و مهاجرت و قوانین جاذبه نیوتن دانست. به باور وی مهاجرت از شهری به شهر دیگر رابطه مستقیم با تعداد جمعیت آن دو شهر و رابطه معکوس با فاصله آنها دارد. با این همه هنگامی که فاصله بین مبدأ و مقصد کوتاه باشد کاربرد این نظریه به «اضافه برآورد مهاجران» منجر می‌شود. (ب) بخش صنعتی شهری که دارای بازده تولید بالایی است و نیروی کار بتدریج از بخش معیشتی به آن منتقل می‌شود (تودارو، ۱۳۸۳: ۸۲).

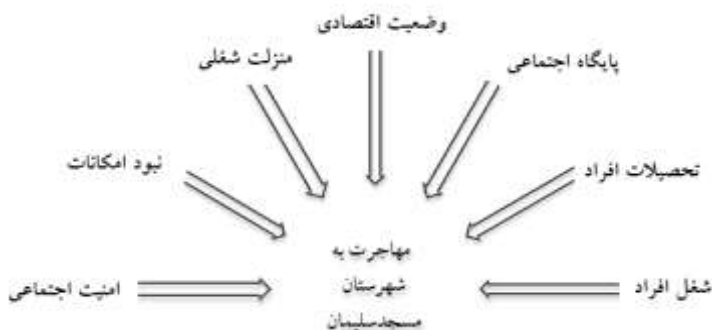
1 Evert lee

2 Intervening obstacles

نظریه کارکردگرایی^۱

نظریه کارکردگرایی مهاجرت، روش شناختی خود را از بینش جامعه شناختی و مردم شناختی کارکردگرایی گرفته و مسأله مهاجرت را از این زاویه بررسی می‌کند. این نظریه بر تبیین و توجیه دلایل و پیامدهای مهاجرت استوار است. این دیدگاه شرایط بقاء و دوام نظام اجتماعی را یکپارچگی و تعادل^۲ در جامعه می‌داند و معتقد است تضاد و تشتت موجب فروپاشی جامعه و عدم تعادل آن می‌شود. کارکردگرایان معتقدند که تمام نیازهای کنشگران در نظام اجتماعی آموخته و ارضاء می‌شوند و این یکی از کارکردهای جامعه است. از آنجایی که نیازهای اجتماعی افراد در محیط‌های روستایی برآورده نمی‌شود و تعدادی از شهرها پاسخ صحیحی برای آن‌ها وجود دارد نوعی عدم تعادل میان جوامع روستایی و شهری ایجاد می‌شود و روستاییان برای ارضاء نیازهای خود اقدام به مهاجرت می‌کند. بنابراین از دیدگاه این نظریه، مهاجرت ناشی از عدم تعادل‌های اقتصادی و اجتماعی موجود بین مناطق مختلف (مثل شهر و روستا) است و هر گونه تغییری در جامعه از جمله مهاجرت در جهت برقراری تعادل و هماهنگی است. مهاجرت نیز تعادل نوینی میان مناطق توسعه یافته و کم توسعه یافته برقرار می‌کند. چرا که به تدریج کارگران اضافی را از بخش روستایی خارج کرده و نیروی مورد نیاز برای رشد صنعتی شهری را تأمین می‌کند.

مدل نظری پژوهش

1-Functionalism

2-Equilibrium

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین پایگاه اجتماعی- اقتصادی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.
- ۲- بین ارتباطات اجتماعی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.
- ۳- بین امنیت اجتماعی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.
- ۴- بین امکانات بهداشتی - تفریحی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

روش پژوهش

مقاله حاضر حاصل پژوهشی پیمایشی است و از نظر زمانی نیز این پژوهش در سال ۱۳۹۴ اجرا شده است. ابزار گرد آوری اطلاعات پرسشنامه است. جامعه آماری این پژوهش ۱۵۰ نفر افراد شهرستان مسجدسلیمان است. به دلیل نداشتن منبع موثق در مورد مهاجرت و آمار مهاجرین نمونه آماری را یک نمونه غیر احتمالی از نوع نمونه گیری اتفاقی در مسجدسلیمان در نظر گرفته ایم. برای اینکه پرسشنامه از روایی محتوا برخوردار باشد و روایی آزمون از جهت موضوع و مطالب موجود در آن که باید با آنچه قرار است اندازه گیری شود همخوانی داشته باشد پس از بررسی‌های لازم و تنظیم مقدماتی پرسشنامه، سؤال‌های پرسشنامه مورد تجدید نظر چندی از متخصصان قرار گرفت و سرانجام پرسشنامه نهایی تنظیم شد. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا واریانس یکایک نمره‌های سؤال‌های پرسشنامه و واریانس کل را حساب و با استفاده از فرمول ضریب آلفای آن محاسبه شد. به طوری که پرسشنامه بر روی ۳۰ نفر به طور آزمایشی اجرا گردید ضریب آلفا ۰/۹۰ درصد بدست آمد که در سطح $\alpha = 0/05$ معنی دار است. این ضریب پایایی بالای ابزار اندازه گیری را نشان می‌دهد.

در این پژوهش از دو روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده می‌شود. آمار توصیفی شرایط موجود را توصیف می‌کند، به این ترتیب که از طریق بدست آوردن فراوانی، میانگین، واریانس و انحراف معیار، متغیرهای مورد مطالعه توصیف می‌شوند. در بخش آمار استنباطی به

منظور تعیین اثر هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون F، آزمون تجزیه و تحلیل واریانس یک طرفه و نیز رگرسیون چند متغیره استفاده گردیده است و کلیه محاسبات آماری این پژوهش بوسیله نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ انجام شده است.

آزمون فرضیات

فرضیه اول: بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجده سلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۱) نتایج همبستگی پیرسون بین متغیرهای «پایگاه اجتماعی افراد» و «مهاجرت»

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
پایگاه اجتماعی - اقتصادی	۰/۴۷۶	۰/۰۰۰

در جدول بالا به بررسی رابطه بین متغیرهای پایگاه اجتماعی و مهاجرت پرداخته شد. میزان آماره نشان می‌دهد که با عنایت به مختصات عددی و احتمال خطای ۰/۰۵ درصد و قابلیت اطمینان ۹۵ درصد و سطح معنی داری (P-Value= 0.000) می‌توان گفت که فرضیه مورد نظر پذیرفته واقع شده و وجود رابطه میان متغیرهای پایگاه اجتماعی و مهاجرت پاسخگویان مورد تأیید کامل است. این فرضیه را می‌توان همراه با نظریه کارکردگرایان دانست: به طور کلی کارکردگرایان مهاجرت را عامل مطمئن برای جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی ناشی از عدم تعادل در جامعه می‌دانند. آنها همچنین می‌افزایند مهاجرت باعث برابری و استقلال می‌شود و زمینه بهبود وضعیت زندگی را به وجود می‌آورد و اعتقاد دارند اگر چه به لحاظ اقتصادی در ابتدا بیکاری به وجود می‌آورد، اما این بیکاری موقتی بوده و مدتی بعد از کسب شغل، بهبود و رفاه اقتصادی را به همراه می‌آورد.

فرضیه دوم: بین ارتباطات اجتماعی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۲) نتایج همبستگی پیرسون بین متغیرهای «ارتباطات اجتماعی» و «مهاجرت»

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
ارتباطات اجتماعی	۰/۴۸۳	۰/۰۰۲

در جدول بالا به بررسی رابطه بین ارتباطات اجتماعی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان پرداخته شد. میزان آماره نشان می‌دهد که با عنایت به مختصات عددی و احتمال خطای ۰/۰۵ درصد و قابلیت اطمینان ۹۵ درصد و سطح معنی داری (P-Value= 0.000) می‌توان گفت که فرضیه مورد نظر پذیرفته واقع شده و وجود رابطه میان ارتباطات اجتماعی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان پاسخگویان مورد تأیید کامل است. این فرضیه با نظریه مهاجرت‌های زنجیره‌ای همراستاست در این نظریه آمده است: خویشاوندان و دوستان ممکن است تصمیم‌گیری فرد را تحت تأثیر قرار دهند الگویی که به عنوان مهاجرت زنجیره‌ای نامیده می‌شود، این است که مردم غالباً مقاصد و محل زندگی آتی خود را برحسب جایی که دوستان و خویشاوندان آنها زندگی می‌کنند انتخاب می‌کنند به علت حرکت زنجیره‌ای به جریان‌های مهاجرتی بین مبادی و مقصدهای مشخص ممکن است تا مدت طولانی بعد از آن که دلایل اولیه استقرار آنها اسمیت خود را از دست دادند، حفظ شود.

فرضیه سوم: بین امنیت اجتماعی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۳) نتایج همبستگی پیرسون بین متغیرهای «امنیت اجتماعی» و «مهاجرت»

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
امنیت اجتماعی	۰/۴۷۶	۰/۰۰۰

در جدول بالا به بررسی رابطه بین متغیرهای امنیت اجتماعی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان پرداخته شد. میزان آماره نشان می‌دهد که با عنایت به مختصات عددی و احتمال خطای ۰/۰۵ درصد و قابلیت اطمینان ۹۵ درصد و سطح معنی داری (P-Value= 0.000) می‌توان گفت که فرضیه مورد نظر پذیرفته واقع شده و وجود رابطه میان متغیرهای امنیت

اجتماعی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان پاسخگویان مورد تأیید کامل است. این فرضیه با نظریه دیدگاه اجتماعی همراستاست دیدگاه اجتماعی می گوید: گرچه عوامل اقتصادی در مهاجرت‌ها اهمیت بسیار بالایی دارند، همواره نمی‌توان آنها را عوامل منحصر به فرد برانگیزاننده مهاجرت‌ها محسوب داشت. در مواردی مهاجرت‌ها برای دوری جستن از شرایط و اوضاع و احوال تهدیدکننده حیات انسانی انجام می‌گیرد و در مواردی نیز برای سکونت در نقاط خوش آب و هوا یا زندگی در بطن جامعه، قوم یا فرهنگ خودی، انجام می‌شود که نه تنها ممکن است انگیزه‌های اقتصادی نداشته باشد بلکه حتی در جهت عکس آن جریان یابد.

فرضیه چهارم: بین امکانات بهداشتی- تفریحی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۴) نتایج همبستگی پیرسون بین «امکانات بهداشتی- تفریحی» و «مهاجرت»

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
امکانات بهداشتی - مهاجرت	۰/۴۵۴	۰/۳۱

در جدول بالا به بررسی رابطه بین متغیرهای امکانات بهداشتی- تفریحی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان پرداخته شد. میزان آماره نشان می‌دهد که با عنایت به مختصات عددی و احتمال خطای ۰/۰۵ درصد و قابلیت اطمینان ۹۵ درصد و سطح معنی داری (P-Value=) 0.000 می‌توان گفت که فرضیه مورد نظر پذیرفته واقع شده و وجود رابطه میان متغیرهای امکانات بهداشتی- تفریحی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان پاسخگویان مورد تأیید کامل است. این فرضیه همراستای با نظریه سیستمی است: کاربرد این گونه مدل‌ها به طور مشخص در آثار مابوگونج آغاز گردید متغیرهای اصلی این مدل عبارتند از: (۱) خرده سیستم اجتماعی شدن: (۲) خرده سیستم نهادی: (۳) خرده سیستم مصرفی: شامل به دست آوردن کالای مصرفی بادوام (خودرو، تلویزیون و...) ساختن واحد مسکونی در مبدأ و بالاخره استخدام همسر در مقصد.

رگرسیون چند متغیره

از آنجایی که مقدار آماره دوربین - واتسون ($۱/۰۷۵$) در فاصله بازه ای $۱/۵$ تا $۲/۵$ قرار دارد، می‌توان از رگرسیون استفاده کرد. بررسی رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد که مقدار R یا ضریب همبستگی چند گانه برابر با $۸۰/۶۳۲$ است که نشان دهنده رابطه خوب بین متغیر وابسته و متغیر مستقل است. مقدار ضریب تعیین یا R^2 برابر با $۰/۵۱۹$ است که بیانگر این مطلب است که $۴۶/۸$ درصد از تغییرات انگیزش به این متغیرها که در پژوهش استفاده شده اند مربوط است و بقیه در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفته است.

جدول (۵) جدول رگرسیون

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار	دوربین - واتسون
۱	۰/۶۳۲	۰/۵۱۹	۰/۴۹	۸/۵۴	۱/۸۲

جدول شماره ۶. ضرایب معادله رگرسیونی آزمون رگرسیون با متغیر وابسته مهاجرت

مدل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	آماره t	سطح معنی‌داری
	B	STD			
مقدار ثابت	۰/۰۵۴	۰/۰۸۹		۳/۰۱۷	۰/۰۰۰
پایگاه اجتماعی - اقتصادی	۰/۳۰۱	۰/۰۱۵	۰/۴۸۹	۵/۶۱۱	۰/۰۰۱
ارتباطات اجتماعی	۰/۰۴۸	۰/۰۰۸	۰/۴۱۶	۵/۵۰۱	۰/۰۰۲
امنیت اجتماعی	۰/۰۵۱	۰/۰۱۲	۰/۴۰۱	۴/۶۸۵	۰/۰۰۰
امکانات بهداشتی - تفریحی	۰/۰۸۹	۰/۰۰۴	۰/۴۱۲	۳/۹۸۰	۰/۰۰۱

در جدول بالا در ستون B، بتا به ترتیب مقدار ثابت و ضریب متغیر مستقل ارایه شده است. جدول ضرایب شامل دو دسته ضرایب استاندارد شده بتا و استاندارد نشده بتا است. در ضرایب

استاندارد نشده بتا مقیاس متغیرها با یکدیگر یکسان نیست در صورتی که در ضرایب استاندارد شده بتا مقیاس متغیرها یکسان شده و امکان مقایسه متغیرها وجود دارد. بنابراین جهت مقایسه اثر متغیر مستقل بر روی متغیر وابسته از ضرایب استاندارد شده استفاده می‌شود. نتایج تحلیل رگرسیونی چند متغیره گام به گام نشان می‌دهد که متغیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد بیشترین تأثیر را در مهاجرت داشته است. در مجموع متغیرهای مستقل توانسته اند، ۵۱/۰۹ درصد تغییرات متغیر مهاجرت را تبیین نمایند.

نتیجه گیری

مهاجرت یکی از پدیده‌های مهم جمعیتی است که امروزه، به خصوص در کشورهای جهان سوم مورد توجه است. افزایش سریع جمعیت شهرها، نبود امکانات شهری متناسب، ایجاد محله‌های حاشیه نشینی، فقر و کمبود بهداشت گریبانگیر اکثر کشورهای جهان سوم است. علت یابی مهاجرت‌های بی رویه، تاکنون به یک نظریه جامع و مانع در این خصوص نینجامیده است و بررسی‌های انجام شده، هر یک جزئی از این پدیده را مورد بررسی قرار داده و کمتر توانسته است اصلی کلی را به اثبات برساند. در برخی نظریه‌های کل گرا نیز که در سطح کلان به بررسی پرداخته اند به علت ضعف تبیین، نتیجه مطلوب به دست نیامده است. از اینرو، بررسی این پدیده، تلاش و کوشش صاحب نظران را می‌طلبد. بخصوص بر متفکران کشورهای جهان سوم که شدت از عوارض مهاجرت رنج می‌برند.

نتایج حاصل از فرضیات پژوهش به شرح ذیل است:

بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش بین متغیرهای پایگاه اجتماعی و مهاجرت رابطه معنادار وجود دارد. این نوع رابطه از نوع مستقیم است و رابطه مثبت بین متغیرها وجود دارد. این فرضیه را می‌توان همراستا با نظریه کارکردگرایان دانست: به طور کلی کارکردگرایان مهاجرت را عامل مطمئن برای جلوگیری از آسیبهای اجتماعی ناشی از عدم تعادل در جامعه می‌دانند. آنها

همچنین می‌افزایند مهاجرت باعث برابری و استقلال می‌شود و زمینه بهبود وضعیت زندگی را به وجود می‌آورد و اعتقاد دارند اگر چه به لحاظ اقتصادی در ابتدا بیکاری به وجود می‌آورد اما این بیکاری موقتی بوده و مدتی بعد از کسب شغل، بهبود و رفاه اقتصادی را به همراه می‌آورد. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های سام (۱۹۸۳)، قاسمی اردهانی (۱۳۸۵) حسینی (۱۳۸۳)، ینی (۱۳۸۱)، سبزیان (۱۳۶۶)، همسو است.

بین ارتباطات اجتماعی افراد و مهاجرت از روستا به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش بین متغیرهای ارتباطات اجتماعی و مهاجرت رابطه معنادار وجود دارد. با توجه به اینکه سطح معناداری ۰/۰۰۰ است و از ۰/۰۵ کمتر است پس فرضیه فوق اثبات می‌شود. این فرضیه با نظریه مهاجرت‌های زنجیره‌ای همراستاست در این نظریه آمده است: خویشاوندان و دوستان ممکن است تصمیم‌گیری فرد را تحت تأثیر قرار دهند الگویی که به عنوان مهاجرت زنجیره‌ای نامیده می‌شود، این است که مردم غالباً مقاصد و محل زندگی آتی خود را برحسب جایی که دوستان و خویشاوندان آنها زندگی می‌کنند انتخاب می‌کنند به علت حرکت زنجیره‌ای به جریان‌های مهاجرتی بین مبادی و مقصدهای مشخص ممکن است تا مدت طولانی بعد از آن که دلایل اولیه استقرار آنها اسمیت خود را از دست دادند، حفظ شود. ارتباطات اجتماعی و زنجیره خویشاوندی باعث می‌شود تا افراد روستا ترغیب به مهاجرت شوند ذکر تعریف از ویژگی‌های زندگی شهری باعث می‌شود تا روستاییان به شهر مهاجرت کنند نتایج این فرضیه با پژوهش‌های زاهد و دیگران (۱۳۹۰) همسو است.

بین امنیت اجتماعی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش با بین متغیرهای امنیت اجتماعی و مهاجرت رابطه معنادار وجود دارد. پس فرضیه فوق اثبات می‌شود. این نوع رابطه از نوع مستقیم است و رابطه مثبت بین متغیرها وجود دارد. این فرضیه با نظریه دیدگاه اجتماعی همراستاست دیدگاه اجتماعی می‌گوید: گرچه عوامل اقتصادی در مهاجرت‌ها اهمیت بسیار بالایی دارند، همواره نمی‌توان آنها را عوامل منحصر به فرد برانگیزاننده مهاجرت‌ها محسوب داشت. در مواردی مهاجرت‌ها برای دوری جستن از شرایط و اوضاع و احوال تهدیدکننده حیات انسانی انجام می‌گیرد و در

مواردی نیز برای سکونت در نقاط خوش آب و هوا یا زندگی در بطن جامعه، قوم یا فرهنگ خودی، انجام می‌شود که نه تنها ممکن است انگیزه‌های اقتصادی نداشته باشد بلکه حتی در جهت عکس آن جریان‌یابد. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های حسینی (۱۳۸۱) همسو است. بین امکانات بهداشتی- تفریحی و مهاجرت به شهرستان مسجدسلیمان رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به نتایج مربوط به رابطه بین متغیرهای امکانات بهداشتی- تفریحی و مهاجرت رابطه معنادار وجود دارد. این فرضیه همراستای با نظریه سیستمی است: مبنی بر این است که مهاجرت کاربرد این گونه مدل‌ها به طور مشخص در آثار مابوگونج آغاز گردید. متغیرهای اصلی این مدل عبارتند از: (۱) خرده سیستم اجتماعی شدن: (۲) خرده سیستم نهادی: (۳) خرده سیستم مصرفی: شامل به دست آوردن کالای مصرفی بادوام (خودرو، تلویزیون و...) ساختن واحد مسکونی در مبدأ و بالاخره استخدام همسر در مقصد نتایج این فرضیه با پژوهش‌های اردهایی (۱۳۸۵) همسو است.

پیشنادهای کاربردی

از آنجا که امکانات بهداشتی و تفریحی رابطه مستقیمی با مهاجرت داشته است پیشنهادات زیر مطرح می‌شود:

درک نسل جوان جوامع روستایی و سوق دادن تسهیلات و امکانات روستایی در جهت انتظارات این نسل.

ایجاد درمانگاه‌های شبانه روزی، فرستادن پزشک برای طرح به این روستاها از آنجا که پایگاه اجتماعی- اقتصادی رابطه مستقیمی با مهاجرت داشته است: پیشنهادات زیر مطرح می‌شود:

- ایجاد اشتغال در جوامع روستایی از طریق کارهای جنبی غیرکشاورزی
- بالا بردن تسهیلات آموزشی در جوامع روستایی.
- ارایه تسهیلات بیشتر برای روستاییان در جهت به کارگیری زمینهای بایر.
- ایجاد سد یا چاه‌های عمیق در روستاها برای تأمین آب مورد نیاز برای کشاورزی.

- کاستن از جاذبه مشاغل کاذب شهری.
- ایجاد محدودیت‌هایی در جوامع شهری برای اسکان افراد در حاشیه شهرها.
- ایجاد نهادی برای سازمان دهی جریان‌های مهاجرت (کاری که در اکثر کشورها به خصوص در چین تجربه شده است).
- از آنجا که امنیت اجتماعی رابطه مستقیمی با مهاجرت داشته است پیشنهادات زیر مطرح می‌شود:
- بالا بردن امنیت روستاها از طریق کاهش اختلافات محلی.
- کاهش مسائل محلی که ناشی از دعوای در رابطه با آب است.

منابع

- ۱- ارشاد، فرهنگ؛ حزب‌اوی، عزیز (۱۳۸۴)، بررسی برخی انگیزه‌های تمایل به برون کوچی از شهر اهواز، مجله جامعه‌شناسی ایران، شماره ۲
- ۲- بهروزفر، ف (۱۳۷۴)، زمینه‌های غالب در جغرافیای انسانی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- ۳- پاپلی یزدی، مهدی؛ ابراهیمی، محمد. (۱۳۸۱)، نظریه‌های توسعه روستایی، تهران، سمت
- ۴- جهانی، مهدی. (۱۳۷۷)، «مهاجرت‌های روستایی در خراسان»، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد مشهد
- ۵- زاهد، زاهدانی، سیدسعید، چاپ اول، بهار ۱۳۷۰، طرحی نو در علوم اجتماعی (مجموعه مقالات) انتشارات بهینه
- ۶- زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۸۰)، مهاجرت، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
- ۷- شکویی، حسین. (۱۳۶۹)، جغرافیای اجتماعی شهرها، تهران، جهاد دانشگاهی، چاپ ۲
- ۸- صالحی، فروزنده. (۱۳۷۱). مروری بر پدیده فرار مغزها و علل و عوامل مرتبط به آن. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران

۹- قاسمی اردھائی، علی. (۱۳۸۵). تجربه اقامتی و تمایل به مهاجرت به شهر تهران: بررسی مقایسه‌ای دانشجویان غیرتهرانی دانشگاه‌های تهران، شیراز، مازندران، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

- 10- Shahnaz H. (2010): Rural to urban Migration in Pakistan the Gender perspective, Pakistan Institute of Development Economics, working papers 56.
- 11- Carr. D (2006): Rural Migration the Diring Force Behind Tropical Deforestation on the Settlement frontier university of colifornia, Development of Geography.
- 12- Dezal, Vandan (1997). "Migration and Labour characteristics of slum dwellers in Bomby". Sociological Abstracts, Vol 1-2. No 45.
- 13- Lu, Max (1999). " Determinates of vesidentil statisfaction jrowth" change. Vol 30 No 2, pp 14-25
- 14- Markovizky, Gila & Samid, Yuval (2008) " The process of Immigrant Adjustment: The Role of Time in Determining psycholological Adjustment". Journal of cross- cultural. Psychology 2008; 39; 782.
- 15- Massey, Douglass (1990) social structure, Household strategies the cumulative caustion of migration, population Inden, 56(1): 3-26.
- 16- Parrado, E.A and C.A Flippen (2005). Migration and Gender among Mexican women, AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW, 2005, Vol 70 (August: 606-632)
- 17- Potter, James & Cantarero, Rodrigo (2006)" How Does Increasing population and Diversity Affect Resident statisfaction ?A small community case study": Environment and Behavior 2006; 38: 605
- 18- Sam, David (1998). "Predicting life statis faction among adolescents from immigration fality in Norway". Ethnicity and Health, Vol.3.No.1-2 p14.